

від 29.11.2000 р. № 1755 // Офіційний вісник України. – 2000 р. – № 48. – С. 2093.

6. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю): Постанова Кабінету Міністрів від 19.11.2008 р. № 1013 // Офіційний вісник України. – 2008 р. – № 89. – С. 2987.

7. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном і Порядку контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном: Наказ Міністерства праці та соціальної політики від 22.10.2010 р. № 272 // Офіційний вісник України. – 2010 р. – № 78. – С. 2786.

8. Про порядок контролю за додержанням ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном: Постанова Кабінету Міністрів від 06.09.2010 р. № 272 // Офіційний вісник України. – 2010 р. – № 78. – С. 2786.

9. Про підприємства, що здійснюють посередництво у працевлаштуванні громадян за кордоном: Проект Закону України від 25.05.2005 р. № 4479. [Електронний ресурс]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=24597

10. Постанова про відхилення проекту Закону України

“Про підприємства, що здійснюють посередництво у працевлаштуванні громадян за кордоном” від 15.12.2005 р. № 4479-1П. [Електронний ресурс]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=26433

11. Кирилюк А.В. Правове регулювання діяльності кривітгових компаній в Україні // Збірник наукових праць “Актуальні проблеми держави і права”. – 2008 р. – м. Одеса. – С. 322-328.

12. Сладнева Г.О. Правове регулювання доступу державних органів до комерційної таємниці в кривітгових компаніях. // Збірник наукових праць “Актуальні проблеми держави і права”. – 2008 р. – м. Одеса – С. 317-322.

13. Пташенчук О.О. Проблеми ліцензування на морському ринку праці в Україні // Збірник наукових праць “Морське право: актуальні питання теорії і практики”. – 2012 р. – м. Одеса – С. 114-116.

14. Крисюк Л., Драгончук А. Перспективи розвитку ринку кривітгових послуг в Україні // Збірник наукових праць “Економічний аналіз”. Випуск 12. Частина 1. – 2013 р. – С. 169-174.

Дрішлюк В.І.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових
дисциплін юридичного факультету ОДУВС*

Петльована І.В.,

*студентка магістратури юридичного
факультету ОДУВС*

Надійшла до редакції: 15.04.2015

УДК 343.15

ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Квасневська Н. Д.

Стаття присвячена важливим питанням удосконалення судової системи України з точки зору дослідження теоретичних і практичних питань реформування судоустрою та судочинства в Україні. Відзначається важливість адміністративно-правового забезпечення цього процесу з урахуванням рекомендацій Європейської комісії за демократію через право.

Ключові слова: *судочинство, судоустрій, судова гілка влади, адміністративно-правовий статус.*

Стаття посвячена важким вопросам совершенствования судебной системы Украины с точки зрения исследования теоретических и практических вопросов реформирования судостроения и судопроизводства в Украине. Подчеркивается важность административно-правового обеспечения данного процесса с учетом рекомендаций Европейской комиссии за демократию через право.

Ключевые слова: *судопроизводство, судостройство, судебная ветвь власти, административно-правовой статус.*

Paper is devoted to the important issues of the improvement of judicial system of Ukraine from the point of view of theoretical and practical study of the reforming of the judicial system and legal proceedings in Ukraine. It is noted the importance of administrative and legal support of the process taking into account the recommendations of the European Commission for the Democracy through Law.

Keywords: *justice, judicial system, judiciary, administrative and legal status.*

На сучасному етапі розбудови країни відбувається пошук місця судової системи в контексті загальної державно-правової реформи, у державі та суспільстві відбувається досить гостра дискусія про практичне оновлення судової системи. Саме тому актуальність теоретичних і практичних питань, пов'язаних з необхідністю подальшого розвитку та вдосконалення судової системи України є беззаперечною. Зокрема, проведення ефективної судової реформи, спрямованої на вдосконалення організації судового управління загалом, його демократизації та розширення гарантованого Конституцією України права на судовий захист і на доступ до правосуддя, переосмислення місця та значення державного управління в судовій системі обумовлюють актуальність обраної теми.

Концептуальні засади, напрями й тенденції еволюції судової влади стали об'єктом дослідження таких учених, практичних фахівців, суддів, як: В. Маляренко, О. Костенко, С. Ківалов, В. Онопенко, М. Оніщук, М. Орзих, В. Тертишник та багатьох інших. Проте на сьогодні існує нагальна потреба ефективного реформування всіх ланок судової системи України, а відмінність поглядів полягає в обранні певного методу такого реформування.

Більшість учених і практиків наголошують про необхідність реалізації судової системи, яка складатиметься з місцевих та апеляційних судів, чотирьох вищих спеціалізованих судів – вищого адміністративного, вищого господарського, вищого кримінального та вищого цивільного судів, а також Верховного Суду України, який здійснюватиме свої судові функції у пленарному режимі.

Також одним із завдань реформування судової системи є забезпечення гарантованого Конституцією України права на судовий захист. Вагомим напрямом забезпечення справедливого правосуддя, в якому реалізується судова влада, є належне управління судовою системою, що нині, в умовах її реформування, зазнає суттєвих змін і має проблеми.

Проведення судової реформи в Україні залежить від ряду факторів. Безумовно, це зміст самої реформи, що передбачає вдосконалення управлінської діяльності судовою системою, підвищення якості здійснення правосуддя, поліпшення кадрового складу суду тощо. Важливо також, задля чого вона проводиться; завдання, що ставляться для її досягнення; суспільно-політична й соціально-економічна ситуація в країні; рівень правової культури населення тощо. Та чи не першочергове значення має управлінська діяльність, що передбачає комплекс системних заходів, спрямованих на регулювання процесу реформування.

Проте реформування судової системи в Україні на сьогодні не є вирішеною проблемою, в якій приділяється значна увага самій організації судової системи, існуванню єдиного Вищого Суду України чи декількох вищих спеціалізованих судів. Водночас будь-які реформи, як показує історичний розвиток, стан судової системи, її демократичність, об'єктивність рішень по справах залежать від наявності державності.

Рада суддів наголошує на необхідності істотного посилення ролі Верховного Суду України. Вважає, що лише за цієї умови правосуддя в країні здійснюватиметься на високому рівні і права та свободи людини, а також інтереси держави будуть надійно захищені.

Безумовно, про внесення змін до Конституції як передумови судової реформи, говорить багато хто, також і деякі вчені (В. Долежан, О. Костенко та ін.). Однак, як відомо, внесення змін до Основного Закону потребують не одного і не двох років напруженої праці, оскільки відповідні зміни мають пройти через широкі обговорення та різні політичні компроміси.

Доцільно зазначити, що за цей період було прийнято три Закони України: «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» від 8 квітня 2014 р. № 1188-VII, «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 р. № 1682-VII та «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 р. № 192-VIII, які теж намагаються подати як почергові «перші кроки» повномасштабної реформи судочинства.

А сьогоднішня ситуація у сфері правосуддя, певна річ, потребує невідкладної судової реформи [1].

Розглядаючи окремі напрями, можна констатувати, що, наприклад, з огляду на фактори (невідповідність норм чинного законодавства тим реальним завданням, які стоять перед адміністративною юстицією), маємо зазначити, що відповідно до статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України («Завдання адміністративного судочинства») завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, зокрема на виконання делегованих повноважень шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ [2].

Звичайно, положення адміністративного права і теоретичних положень державного управління, системи правового регулювання та практики управлінської діяльності в ході проведення судової реформи в Україні, історично-го та зарубіжного досвіду розвитку судового управління визначають зміст механізму адміністративно-правового регулювання відносин, що виникають у сфері судової системи та її реформування, сутність, принципи, правові засади та особливості цього виду управлінської діяльності, види його суб'єктів та об'єктів, тобто виробити концепцію реформування судової системи з використанням адміністративно-правових засобів [3].

Передусім реформа є створенням науково обґрунтованої системи правосуддя в Україні. А завданнями є визначення шляхів удосконалення законодавства в цій сфері, усунення негативних тенденцій, що виникли внаслідок непослідовності в здійсненні попереднього, так званого першого етапу судової реформи, забезпечення доступного та справедливого судочинства, прозорості в діяльності судів, оптимізації системи судів загальної юрисдикції, посилення гарантій незалежності суддів, якісне підвищення фахового рівня суддівського корпусу, підвищення статусу суддів у суспільстві, істотне поліпшення умов їх професійної діяльності, радикальне поліпшення стану виконання судових рішень, створення можливостей для розвитку альтернативних (позасудових) способів розв'язання спорів, удосконалення процесуального законодавства тощо.

Держава вже протягом тривалого часу займається тільки корекцією судової влади й правосуддя в межах чинного Основного Закону, результатом чого є прийняття Закону України «Про судоустрій України», нового Цивільного процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України, а також постійне латання кримінально-процесуального та Господарського процесуального кодексів України [4].

Подальші шляхи реформування судової системи відображаються в існуючих проектах законів щодо судоустрою та статусу суддів, які уособлюють відповідні напрями (концепції) реформування на принципових положеннях.

Одне з таких положень відображено в проекті Кодексу судової влади України.

Проект Кодексу визначає, що суди загальної юрисдикції є органами судової влади держави Україна. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Кожній особі гарантується судовий захист її прав і свобод. Правосуддя в судах здійснюється у формі цивільного, господарського, адміністративного і кримінального судочинства. Передбачені основні гарантії недоторканності, незмінюваності, самостійності й незалежності суддів, народних засідателів і присяжних [5].

Однак роль правосуддя в Україні є вкрай важливою як для суспільства загалом, так і для подальшого розвитку та становлення судової системи нашої держави.

Суди в Україні утворюють судову систему, для якої, як і для кожної системи, характерні певні зв'язки і відносини між окремими її елементами (судами), а також притаманні такі властивості, як ієрархічність, багаторівневість, структурованість. Судова система України, уособлюючи організаційний аспект судової влади - однієї з гілок державної влади, віддзеркалює особливості організації цієї влади в нашій державі, відповідає рівню соціально-економічного розвитку, пануючим у суспільстві поглядам на місце суду в системі механізмів державної

влади, накопиченому досвіду і певним традиціям.

Усі судові справи вирішуються лише судами судової системи. Підсудність кожної справи визначається виходячи з процесуального законодавства.

У результаті важливості реформи полягає у створенні науково обґрунтованої системи правосуддя в Україні [6].

Проте створення довшеної моделі судової системи - досить складний, поступовий і тривалий процес, що потребує мобілізації багатьох ресурсів суспільства.

Дискусія і робота над оптимізацією судової системи проводиться постійно разом зі зміною та розвитком суспільних відносин, які висувають нові вимоги щодо судової системи відповідно до реалій часу. Кількість нарікань на судову систему свідчить про недоліки, отже, вона не є досконалою і оптимальною, відтак - потребує реформування. Однією з нагальних проблем є перевантаження судів. Так, у Постанові розширеного спільного засідання Президії Верховного Суду України, президії Ради суддів України та колегії Державної судової адміністрації України від 16.03.2007 р. № 3 зазначено, що діяльність судів була направлена на реалізацію конституційних гарантій забезпечення захисту прав і свобод громадян, зміцнення судової влади, підвищення її авторитету.

Крім того, до перевантаження судів призвела велика кількість вакантних посад суддів загальних і господарських місцевих та апеляційних судів (крім адміністративних).

Верховний Суд України у 2015 р., як і в попередні роки, здійснював свої повноваження в умовах надмірного навантаження. Українські суди розглянули велику кількість справ, а середнє навантаження на суддю цього року становило 100 справ на місяць. Потрібне розвантаження судової системи для забезпечення можливості більш оперативного реагувати на потреби громадян. Згідно з положеннями Конституції в Україні передбачається запровадження суду присяжних, які повинні користуватися рівними з професійним суддею правами і разом з ним приймати рішення у справі.

Для становлення справді незалежної судової системи, створення можливостей саморегуляції в демократичний спосіб важливими є питання ефективності суддівського самоврядування.

Безумовно, що необхідність змін, спрямованих на збільшення довіри суспільства до судової системи, - це мотивоване завдання нинішнього етапу судово-реформаторського руху в Україні. Реформування судової системи не повинне стати просто структурною реформою, необхідним акцентом реформування мусить стати суспільне розуміння суті проблем. Виховання в суспільстві розуміння права й чітке застосування норм уже існуючого законодавства - це першооснова якісних змін.

Разом з тим, пропонується надати можливість ініціювати перегляд судових справ не тільки учасникам процесу, а й суддям Верховного Суду України (наприклад, у разі виявлення фактів постановлення судами явно незаконних судових рішень).

Державну судову адміністрацію було б доцільно вивести із системи виконавчої влади і підпорядкувати Верховному Суду України.

Верховний Суд України повинен виконувати і контрольну функцію - не втручаючись у розгляд судових справ, проводити перевірки скарг, а також діяльності судів і суддів з питань дотримання законів при здійсненні правосуддя. Для цього в його складі має бути створена й діяти відповідна інспекція [7].

Реформування судової системи також доцільно провести з унесення змін до Конституції України. На розвиток чинних положень ч. 2 ст. 6 Основного Закону треба визначити систему органів судової влади: суди, органи суддівського самоврядування, Державна судова адміністрація України, Вища рада юстиції, кваліфікаційні комісії суддів, Академія (Вища національна школа) суддів України.

У реформуванні судової влади важливе місце посідають питання посилення гарантій незалежності Конституційного Суду України (КСУ), більш чіткого визначення правового статусу суддів КСУ. Удосконалення порядку його формування, організації та діяльності КСУ має сприяти реальній незалежності та професійності, ефективності охорони Конституції України, захисту основних прав і свобод людини. Наявність загальної та конституційної юрисдикції передбачає необхідність закріплення нового конституційно-правового статусу КСУ та його суддів у положеннях окремого розділу Конституції [8].

Підвищенню якості судової системи сприяло б подальше вдосконалення правил визначення компетенції судів, подальший розвиток спеціалізації судів та віднесення до спеціальної компетенції арбітражних судів розгляд не лише спорів про банкрутство і корпоративних спорів, а й спорів, які впливають із податкових і митних правовідносин, фінансового ринку, інвестиційної та антімонополюної діяльності, оскільки ця діяльність дуже специфічна й потребує спеціальних знань.

Разом з тим завдання судової реформи потребує концентрації фінансових, матеріально-технічних і кадрових ресурсів держави, систематичного та планомірного підходу й чіткого визначення в Державній програмі забезпечення діяльності судової системи. Вона повинна передбачати послідовність кроків у реалізації положень нового закону про судоустрій, передусім забезпечення утворення й діяльності нових судів та оптимального реформування діючих, запровадження нових правових інститутів. Після прийняття нових кодексів і законів необхідно привести у відповідність з їхніми вимогами всю нормативно-правову базу [9].

За офіційною думкою експертів Ради Європи, чинний Закон «Про судоустрій України» не відповідає європейським стандартам у частині як побудови системи судів, так і організації судової влади, елементи яких дублюють один одного, є нечіткими, занадто складними, непрозорими й тому мають бути переглянуті українською владою. Зокрема, на думку експертів, не відповідає європейським стандартам чотирирівнева система судів, тому функції ліквідованого Касаційного суду України мають бути передані Верховному Суду, а ще не завершено створення як окремої ланки системи спеціалізованих адміністративних судів, які повинні бути інтегровані в загальні суди із запровадженням у них спеціалізації суддів з розгляду адміністративних справ, як це має місце в абсолютній більшості європейських країн.

Передумови реформи судової системи здійснюється для консолідації всіх зусиль у напрямку євроінтеграції, включаючи імплементацію Угоди про асоціацію та про зону вільної торгівлі, спрощення візового режиму та здійснення інших заходів у партнерстві з Європейським Союзом (ЄС).

Отже, у статті наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення проблеми - визначення сутності щодо реформування судової системи України.

Визначено, що судова реформа - це зміни в судовій

сфері, пов'язані з перебудовою всіх інститутів судової системи. Системна судова реформа – це комплекс політико-правових заходів, які полягають у структурних, функціональних і державно-службових перетвореннях у судовій сфері з метою вдосконалення системи судової влади та здійснення правосуддя.

Адміністративно-правові засади реформування судової системи пропонується розглядати, як сукупність адміністративно-правових норм, що визначають основні цінності, принципи, завдання, форми та методи розвитку нормотворчої й розпорядчої діяльності органів державної влади з метою вдосконалення судової системи, оптимізації її внутрішньо-організаційної діяльності щодо забезпечення належного виконання покладених на неї завдань, функцій і повноважень.

Отже, проблема підвищення ефективності судочинства в Україні була й залишається актуальною, адже якість роботи судових органів формує ставлення людей до держави, свідчить про здатність її захищати інтереси громадян, правомірно застосовуючи силу закону з дотриманням принципу справедливості. Водночас рівень судочинства формує відповідний імідж України на міжнародній арені. Системні заходи реформування сфери судочинства мають на меті подолати ненормовану завантаженість суддів, тяганину при розгляді справ про корупцію, відсутність незалежності судів і органів виконавчої влади, складність і неузгодженість законодавства, проблематичність виконання судових рішень, неналежне фінансове та кадрове забезпечення, а головне, усунути корупційні ризики, які значно підризують авторитет судів у суспільстві. Тому неабиякого значення проблеми управлінської діяльності процесами реформування набувають для реформування судової системи України, що викликає жваві дискусії серед юристів-науковців і практиків. Необхідність такої реформи є вимогою сьогодення, оскільки проблеми функціонування судової гілки влади турбує сьогодні й суспільство, і державу. Саме

теоретична і практична значущість проведення судової реформи викликає необхідність продовження наукових розвідок у цьому напрямі.

Література

1. Шицький І. Про окремі проблеми судової реформи / Судоустрій і судочинство в Україні. – 2007. – № 2. – С. 3-11.
2. Рішення Конституційного Суду України 14.12.2011 № 19-рн / 2011 щодо офіційного тлумачення положень статей 97, 110, 234, 236 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 3, 4, 17 Кодексу адміністративного судочинства України в аспекті статті 55 Конституції України // Офіційний вісник України. – 2012. – № 101. – Ст. 3724.
3. Притика Д. Правові проблеми судового управління / Д. Притика // Право України. – 2003. – № 3. – С. 30-36.
4. Кривенко В.В. Демократизація судової системи України: проблеми та перспективи: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / В.В. Кривенко. – О., 2006. – 192 с.
5. Обрусна С.Ю. Управлінська діяльність у сфері реформування судової системи України: канд. істор. наук, доцент кафедри теорії та історії держави.
6. Шицький І. Про окремі проблеми судової реформи / Судоустрій і судочинство в Україні. – 2007. – № 2. – С. 3-11.
7. Зейкан Я. Проблеми судово-правової реформи / Дзеркало тижня. – 2007. – № 25(654). – С. 4.
8. Ставнійчук М. Судова реформа «навиворіт» «Дзеркало тижня. Україна» – 2015. – № 14.
9. Костенко О. Актуальні проблеми реформування судової системи України / Юридичний журнал – 2007. – № 6(60). – С. 77-79.

Квасневська Н.Д.,
кандидат юридичних наук,
докторант Державного науково-дослідного
інституту МВС України
Надійшла до редакції: 10.04.2015

УДК 347.939

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ МОДЕЛЮВАННЯ ТА АЛГОРИТМУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Криміналістичні моделі, алгоритми й програми розслідування зближують уявлення слідчого та уявну модель, беручи, по суті, на себе роль інтелектуального практичного керівництва при розслідуванні злочинів. Вони створюють необхідні умови для накопичення та подальшої реалізації криміналістичних знань. Криміналістичні моделі, алгоритми й програми повинні бути орієнтовані не тільки на обробку інформації, що надходить до слідчого, але й на моделювання процесів виявлення, розкриття, розслідування та попередження злочинів. Вони повинні враховувати специфіку діяльності слідчого та забезпечувати комплексне вирішення всіх питань, що виникають у процесі розслідування, зокрема пов'язаних з використанням можливостей оперативно-розшукової діяльності.

Ключові слова: криміналістична модель, алгоритм, уявна модель, програма, виявлення та розслідування злочинів.

Криминалистические модели, алгоритмы и программы расследования сближают представления

следователя и мысленную модель, принимая на себя роль интеллектуального практического руководства при расследовании преступлений. Они создают необходимые условия для накопления и дальнейшей реализации криминалистических знаний. Криминалистические модели, алгоритмы и программы должны быть ориентированы не только на обработку информации, поступающей следователю, но и на моделирование процессов выявления, раскрытия, расследования и предупреждения преступлений. Они должны учитывать специфику деятельности следователя и обеспечивать комплексное решение всех вопросов, возникающих в процессе расследования, в том числе связанных с использованием возможностей оперативно-розыскной деятельности.

Ключевые слова: криминалистическая модель, алгоритм, мысленная модель, программа, выявление и расследование преступлений.

Criminalistical models, algorithms and programs of investigation bring together the representation